

Rozbor udržitelného rozvoje území při úplné aktualizaci ÚAP

Karel Maier

České vysoké učení technické v Praze

*Úkol WD-07-07-4 Koncepce územního plánování a disparity v území
využití též analýzy ÚS Šumava – pořizovatel Jč kraj 2009*

Praha 02/06/2010

Rozbor udržitelného rozvoje území při úplné aktualizaci ÚAP

- **Standard a proces RURÚ**
- **Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území**
- **Vyváženost vztahu územních jednotek**
- **Problémy k řešení**

Struktura ÚAP

Standard RURÚ

VSTUPNÍ DATA

podklady pro rozbor
udržitelného rozvoje území

- údaje o území poskytované ze zákona
- další údaje o území
- vlastní průzkumy

zjištění a vyhodnocení

- stavu a vývoje území
- hodnot území
- limitů využití území
- záměrů na provedení změn v území

rozbor udržitelného rozvoje území

- zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území
  - analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (*SWOT*) pro jednotlivé tématické okruhy
- vyváženost vztahu územních jednotek
  - životní prostředí
  - hospodářský rozvoj
  - soudržnost společenství obyvatel
- problémy k řešení v ÚPD
  - závady – urbanistické, dopravní, hygienické
  - střety záměrů
  - ohrožení katastrofami (povodně)

ÚPD

INVENTARIZACE
ANALÝZA = ROZBOR

Provázání jednotlivých částí ÚAP

Standard RURÚ

podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území

- údaje o území poskytované ze zákona
- další údaje o území
- vlastní průzkumy

zjištění a vyhodnocení

- stavu a vývoje území
- hodnot území
- limitů využití území
- záměrů na provedení změn v území

rozbor udržitelného rozvoje území

- zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území
  - kvalitativní: analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (*SWOT*) pro jednotlivé tématické okruhy
  - („kvantitativní“: sdílené / srovnávací indikátory pro vybrané jevy)

klíčové faktory

(sledování trendů + vzájemné porovnávání)

- vyhodnocení vyváženosti vztahu územních jednotek
  - životní prostředí
  - hospodářský rozvoj
  - soudržnost společenství obyvatel

závěry z posouzení vyváženosti

- problémy k řešení v ÚPD

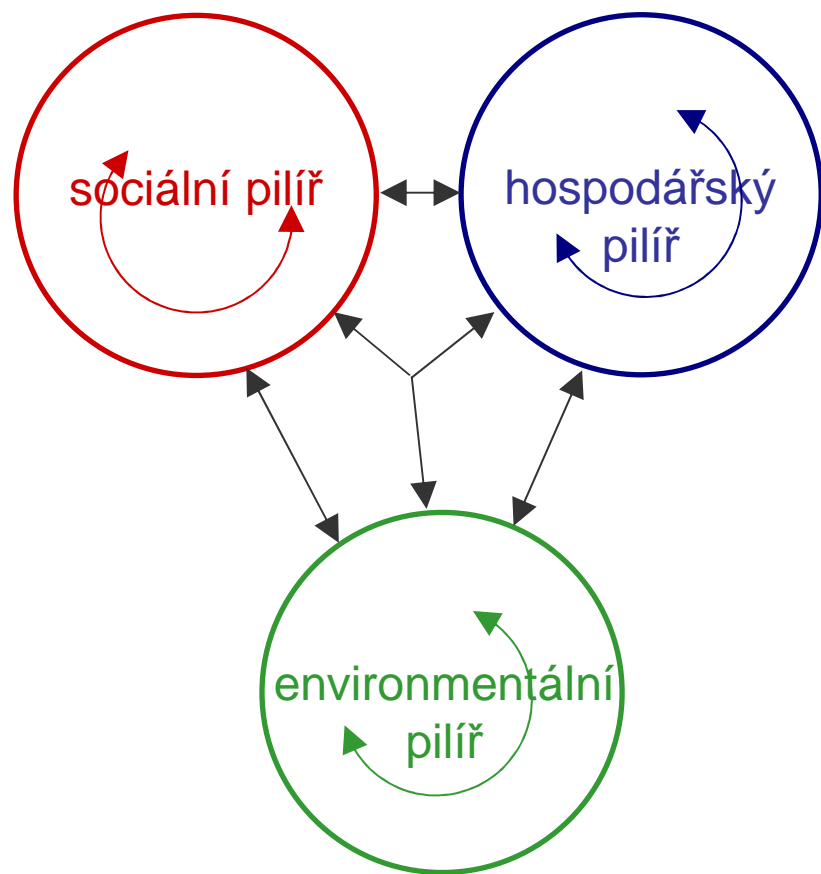
**politické
rozvojové
priority**

Předmět rozboru udržitelného rozvoje

Identifikace nevyváženosti = disparit mezi pilíři udržitelného rozvoje

- každá změna narušuje dosavadní „rovnováhu“
- v rozporu s udržitelným rozvojem jsou stavy / změny, které
  - prohlubují disparity nebo je vytvářejí
  - přesahují svým (územním) rozsahem schopnost prostředí kompenzovat disparitu
- ➔ k rozboru je tedy třeba
  - mít kvalitní informace o stavu a trendech sledovaného jevu
  - tyto informace posuzovat v kontextu území a vzhledem k charakteru sledovaného jevu

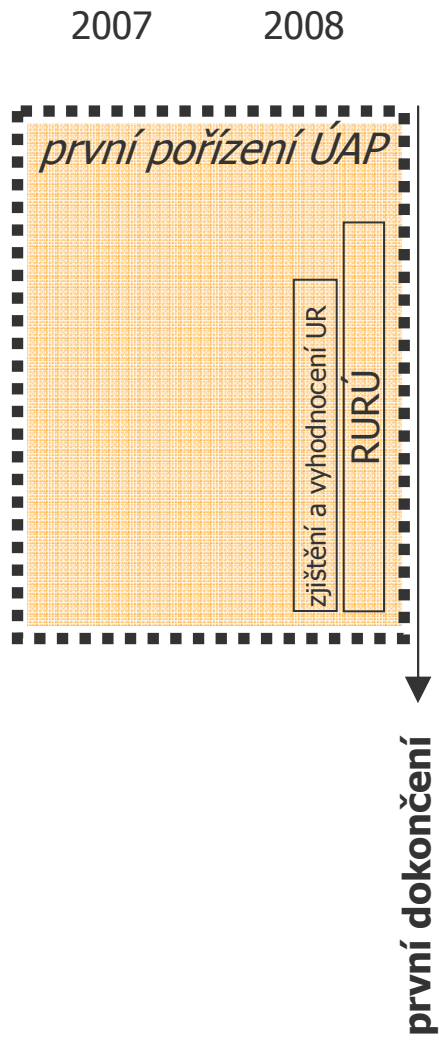
Nevyvážený (disparitní) rozvoj území a kompetence územního plánování pro jeho zvládnání

kompetence	v působnosti územního plánování	mimo působnost územního plánování
rozsah		
v celém řešeném území obecně	●	?
v některých částech řešeného území specificky	●	?

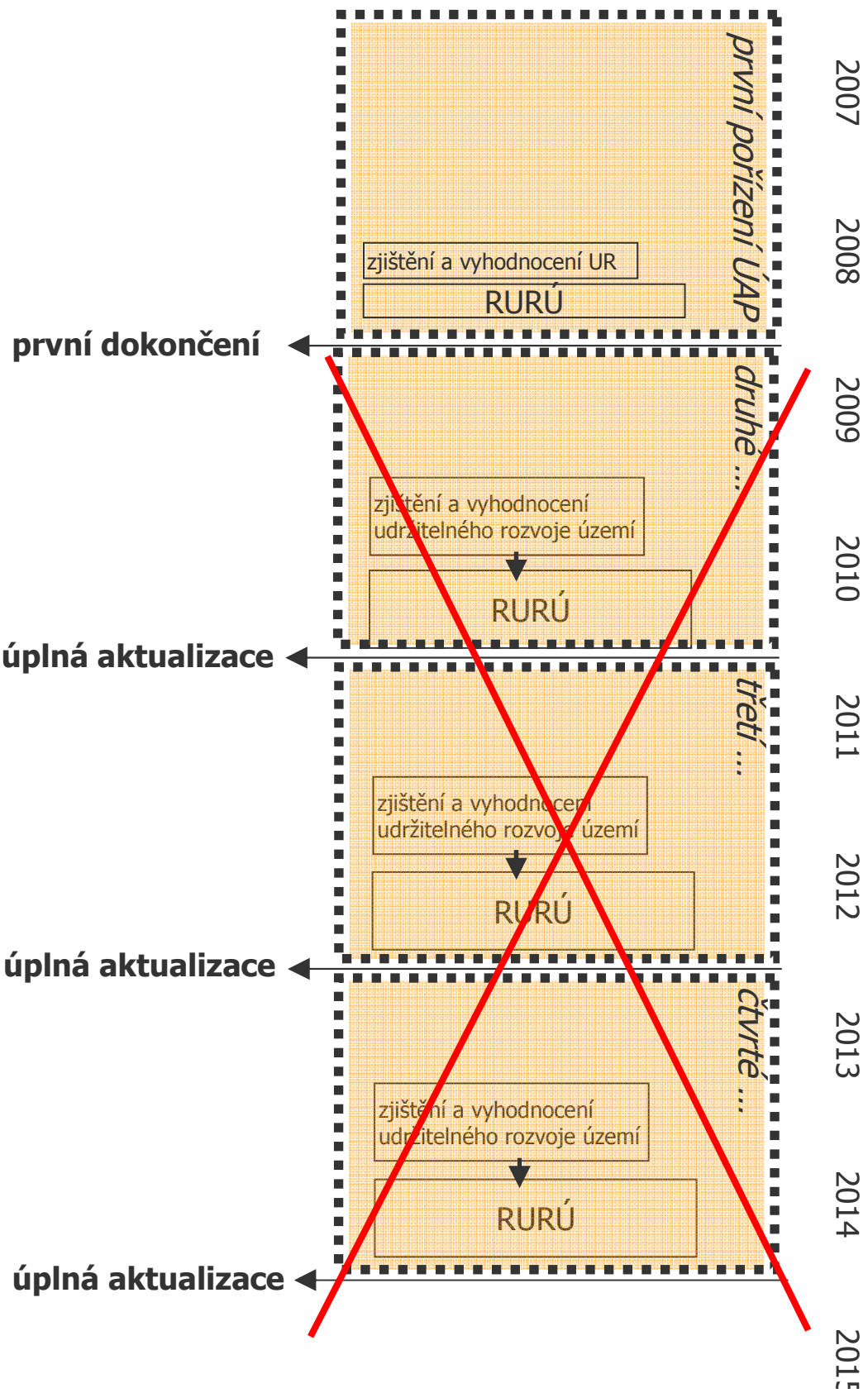
Pořizování ÚAP jako průběžná a cyklická činnost

Proces RURÚ

Pořizování ÚAP jako průběžná a cyklická činnost

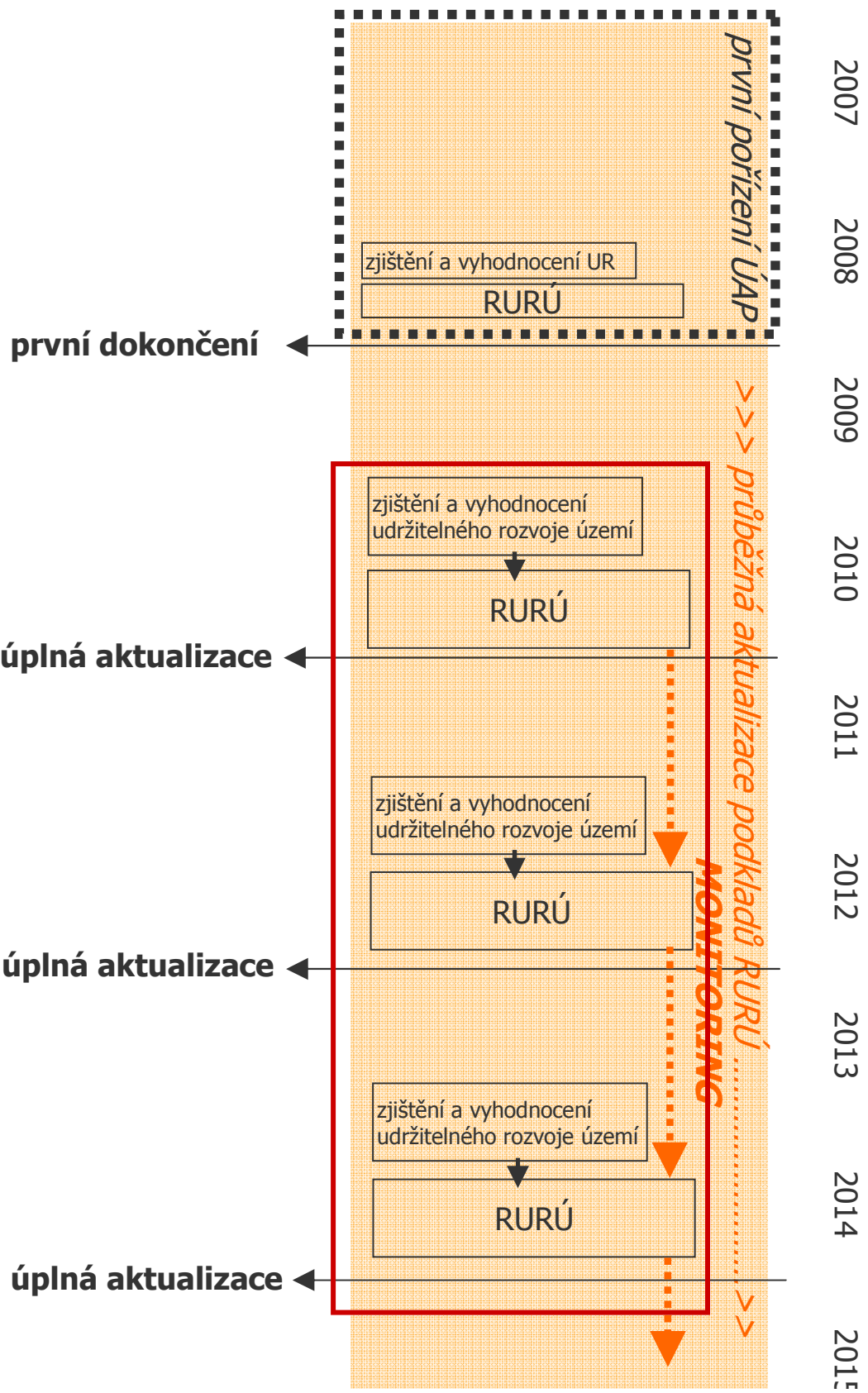
Proces RURÚ

Pořizování ÚAP jako průběžná a cyklická činnost

Proces RURÚ

RURÚ v úplné aktualizaci ÚAP

Proces RURÚ

výchozí vstupy

- aktualizované podklady pro RURÚ
- aktualizovaná zjištění (data) o stavu, vývoji, hodnotách, limitech využívání území , záměrech na provedení změn v území

zjištění, označení, pojmenování = *indikace* změn a trendů

- jak se území mění?
- jsou problémy zjištěné v předchozím RURÚ řešeny?
- směřují změny v území k udržitelnému rozvoji?

(pokud byl RURÚ v prvním pořadí ÚAP vypracován neúplně, je nutno jej doplnit, popřípadě přepracovat)

ZJIŠTĚNÍ A VYHODNOCENÍ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ

- **vstupní data (aktualizace)**
- **analýza SWOT (aktualizace)**

Začlenění sledovaných jevů z podkladu pro rozbor udržitelného rozvoje území do tématických okruhů analýzy SWOT (1)

<p>Horninové prostředí a geologie</p> <p>A057 dobývací prostor A058 chráněné ložiskové území A059 chráněné území pro zvláštní zásahy do zemské kůry A060 ložisko nerostných surovin A061 poddolované území A062 sesuvné území a území jiných geologických rizik A063 staré důlní dílo A066 odval, výsypka, odkaliště, halda</p>	<p>Hygiena životního prostředí</p> <p>A064 staré zátěže území a kontaminované plochy A065 oblast se zhoršenou kvalitou ovzduší A066 odval, výsypka, odkaliště, halda A084 objekty nebo zařízení zařazené do skupiny A nebo B s umístěnými nebezpečnými látkami A085 skládka včetně ochranného pásma A086 spalovna včetně ochranného pásma A087 zařízení na odstraňování nebezpečného odpadu včetně ochranného pásma Údaje o území a informace získané průzkumem území je vhodné doplnit sociologickým výzkumem, který zjistí názory obyvatel na hygienu životního prostředí (její subjektivní vnímání) v obcích respektive kraji.</p>	<p>Ochrana přírody a krajiny</p> <p>A017 oblast krajinného rázu a její charakteristika A018 místo krajinného rázu a jeho charakteristika A019 místo významné události A020 významný vyhlídkový bod A021 územní systém ekologické stability A022 registrovaný významný krajinný prvek, pokud není vyjádřen jinou položkou A023 významný krajinný prvek ze zákona, pokud není vyjádřen jinou položkou A024 přechodně chráněná plocha A025 národní park včetně zón a ochranného pásma A026 chráněná krajinná oblast včetně zón A027 národní přírodní rezervace včetně ochranného pásma A028 přírodní rezervace včetně ochranného pásma A029 národní přírodní památka včetně ochranného pásma A030 přírodní park A031 přírodní památka včetně ochranného pásma A032 památný strom včetně ochranného pásma A033 biosférická rezervace UNESCO, geopark UNESCO A034 NATURA - evropsky významná lokalita A035 NATURA - ptačí oblast A036 lokality výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů s národním významem B024 podíl trvalých travních porostů z celkové výměry zemědělské půdy B030 koeficient ekologické stability KES B031 stupeň přirozenosti lesních porostů B032 hranice přírodních lesních oblastí B033 hranice bioregionů a biochor</p>
<p>Vodní režim</p> <p>A044 vodní zdroj podzemní, povrchové vody; včetně ochranných pásem A045 chráněná oblast přirozené akumulace vod A046 zranitelná oblast A047 vodní útvar povrchových, podzemních vod A048 vodní nádrž A049 povodí vodního toku, rozvodnice A050 záplavové území A051 aktivní zóna záplavového území A052 území určené k rozlivům povodní A053 území zvláštní povodně pod vodním dílem A054 objekt / zařízení protipovodňové ochrany A055 přírodní léčivý zdroj, zdroj přírodní minerální vody; včetně ochranných pásem A056 lázeňské místo; vnitřní, vnější území lázeňského místa B028 podíl vodních ploch na celkové výměře katastru</p>	<p>Zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkcí lesa</p> <p>A037 lesy ochranné A038 les zvláštního určení A039 lesy hospodářské A040 vzdálenost 50 m od okraje lesa A041 bonitovaná půdně ekologická jednotka A042 hranice biochor A043 investice do půdy za účelem zlepšení půdní úrodnosti B022 podíl zemědělské půdy z celkové výměry katastru B023 podíl orné půdy ze zemědělské půdy B024 podíl trvalých travních porostů z celkové výměry zemědělské půdy B025 podíl speciálních zemědělských kultur z celkové výměry zemědělské půdy B026 podíly tříd ochrany zastoupené v jednotlivých katastrálních územích B029 podíl lesů na celkové výměře katastru B031 stupeň přirozenosti lesních porostů B032 hranice přírodních lesních oblastí</p>	

Začlenění sledovaných jevů z podkladu pro rozbor udržitelného rozvoje území do tématických okruhů analýzy SWOT (2)

Veřejná dopravní a technická infrastruktura

Dopravní infrastruktura

A088 dálnice včetně ochranného pásma
A089 rychlostní komunikace včetně ochranného pásma
A090 silnice I. třídy včetně ochranného pásma
A091 silnice II. třídy včetně ochranného pásma
A092 silnice III. třídy včetně ochranného pásma
A093 místní a účelové komunikace
A094 železniční dráha celostátní včetně ochranného pásma
A095 železniční dráha regionální včetně ochranného pásma
A096 koridor vysokorychlostní železniční trati
A097 vlečka včetně ochranného pásma
A098 lanová dráha včetně ochranného pásma
A099 speciální dráha včetně ochranného pásma
A100 tramvajová dráha včetně ochranného pásma
A101 trolejbusová dráha včetně ochranného pásma
A102 letiště včetně ochranných pásem
A103 letecká stavba včetně ochranných pásem
A104 vodní cesta
A105 hraniční přechod
A106 cyklostezka, cyklotrasa, hipostezka a turistická trasa

Technická infrastruktura

A067 technologický objekt zásobování vodou včetně ochranného pásma
A068 vodovodní síť včetně ochranného pásma
A069 technologický objekt odvádění a čištění odpadních vod včetně ochranného pásma
A070 síť kanalizačních stok včetně ochranného pásma
A071 výrobní elektřiny včetně ochranného pásma
A072 elektrická stanice včetně ochranného pásma
A073 nadzemní a podzemní vedení elektrizační soustavy včetně ochranného pásma
A074 technologický objekt zásobování plynem včetně ochranného a bezpečnostního pásma
A075 vedení plynovodu včetně ochranného a bezpečnostního pásma
A076 technologický objekt zásobování jinými produkty včetně ochranného pásma
A077 ropovod včetně ochranného pásma
A078 produktovod včetně ochranného pásma
A079 technologický objekt zásobování teplem včetně ochranného pásma
A080 teplovod včetně ochranného pásma
A081 elektronické komunikační zařízení včetně ochranného pásma
A082 komunikační vedení včetně ochranného pásma
A083 jaderné zařízení
A107 objekt důležitý pro obranu státu včetně ochranného pásma
A110 objekt civilní ochrany
A111 objekt požární ochrany
A112 objekt důležitý pro plnění úkolů Policie České republiky
A113 ochranné pásmo hřbitova, krematoria
A114 jiná ochranná pásmo
A115 ostatní veřejná infrastruktura
B019 podíl obyvatel zásobovaných pitnou vodou z veřejného vodovodu
B020 podíl obyvatel zásobovaných plynem
B021 podíl obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci

Zvláště v tomto tématickém okruhu je důležité zachytit též známé záměry.

Začlenění sledovaných jevů z podkladu pro rozbor udržitelného rozvoje území do tématických okruhů analýzy SWOT (3)

<p>Sociodemografické podmínky</p> <p>B001 vývoj počtu obyvatel</p> <p>B002 podíl obyvatel ve věku 0 – 14 let na celkovém počtu obyvatel</p> <p>B003 podíl obyvatel ve věku 65 let a více na celkovém počtu obyvatel</p> <p>B004 podíl osob se základním vzděláním</p> <p>B005 podíl osob s vysokoškolským vzděláním</p> <p>B006 sídelní struktura</p> <p>Údaje o území a informace získané průzkumem území je vhodné doplnit sociologickým výzkumem, který zjistí celkovou spokojenost občanů v řešeném území (obcích, kraji) a popřípadě jejich úmysl z řešeného území se vystěhovat.</p>	<p>Bydlení</p> <p>A003 plochy občanského vybavení</p> <p>A116 počet dokončených bytů k 31.12. každého roku</p> <p>A119 další dostupné informace, např. průměrná cena stavebního pozemku v členění podle katastrálních území, průměrná cena m2 zemědělské půdy v členění podle katastrálních území</p> <p>B011 výstavba domů a bytů</p> <p>B012 podíl neobydlených bytů na celkovém fondu</p> <p>B013 struktura bytového fondu</p> <p>B014 místní obvyklé nájemné</p> <p>Ze sčítání lidu, domů a bytů popřípadě z dalších provedených průzkumů lze získat vedle údajů o struktuře bytového fondu (podíl rodinných domů, zastoupení kvalitativních kategorií bytů, zastoupení vlastnických forem bydlení) i další údaje týkající se bydlení, například stáří domů.</p> <p>Údaje o území a informace získané průzkumem území je vhodné doplnit sociologickým výzkumem, který zjistí názory obyvatel na spokojenost občanů s bydlením a občanským vybavením (jeho dostupností) v obcích respektive kraji.</p>	<p>Rekreace</p> <p>B015 rekreační oblasti s celoročním a sezónním využitím</p> <p>B016 počet staveb pro rodinnou rekreaci</p> <p>B017 kapacita a kategorie ubytovacích zařízení</p> <p>B018 lázeňská místa a areály</p> <p>Údaje o území a informace získané průzkumem území je vhodné doplnit sociologickým výzkumem, který zjistí názory obyvatel na spokojenost občanů s možnostmi rekreace a využití volného času v obcích respektive kraji a hodnocení kvality lázeňských služeb a péče v případě lázeňských míst.</p>
		<p>Hospodářské podmínky</p> <p>A002 plochy výroby</p> <p>A004 plochy k obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území</p> <p>A119 další dostupné informace, například průměrná cena m2 stavebního pozemku v členění podle katastrálních území, průměrná cena m2 zemědělské půdy v členění podle katastrálních území</p> <p>B007 ekonomická struktura podle odvětví</p> <p>B008 míra nezaměstnanosti</p> <p>B009 vyjíždějící do zaměstnání a škol</p> <p>B010 dojíždějící do zaměstnání a škol do obce</p> <p>Údaje o území a informace získané průzkumem území je vhodné doplnit sociologickým výzkumem, který zjistí názory obyvatel na ekonomickou prosperitu a její výhled v obcích respektive kraji.</p>

Toto začlenění sledovaných jevů je třeba chápat jako orientační. Některé jevy lze začlenit do více tématických okruhů současně (například jev A056 respektive B018 – lázeňské místo může podle místních podmínek mít význam pro rekreaci i pro hospodářské podmínky; jev A066 – odval, výsypka, odkaliště, halda je významný pro hygienu životního prostředí i pro horninové prostředí a geologii).

Do přehledu začlenění nebyly zařazeny sledované jevy, které mají „průřezovou“ povahu, jako jsou

A001 zastavěné území

A108 vojenský újezd

A109 vymezené zóny havarijního plánování

A117 zastavitelná plocha

B027 podíl zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry katastru

B034 hranice klimatických regionů

Analýza SWOT

Zjištění a vyhodnocení
udržitelného rozvoje území – SWOT

		<i>současné jevy, charakteristické pro dané území (statické)</i>	
		+	-
silné stránky	S	W	slabé stránky
příležitosti	O	T	hrozby
		+	-
		<i>budoucí možné jevy, působí zevně, nelze je zásadně ovlivnit vlastní aktivitou obce / kraje (dynamické)</i>	

Doporučení pro SWOT

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – SWOT

zpracování tématických analýz SWOT

- v příležitostech a hrozbách uvádět i ty jevy, které mohou objektivně nastat v budoucnosti a které nelze z úrovně ORP ovlivnit, ale jejichž dopady lze opatřeními pouze moderovat
- nezavádět do analýzy SWOT prvky normativního charakteru, například různá doporučení, záměry a opatření

sloučit vybrané prvky tématických analýz SWOT

- méně znamená více – analýza by měla dospět k přehlednému materiálu

Příklad analýzy SWOT pro fiktivní území (1)

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – SWOT

<ul style="list-style-type: none"> •geologicky stabilní území, malá seismicita •vlastní ložiska uhlí a stavebních materiálů 	<ul style="list-style-type: none"> •nedostatek nerostných surovin •velký podíl území s radonovým rizikem či nebezpečím •rozsáhlá území devastovaná těžbou
<ul style="list-style-type: none"> •dostatečná kapacita zdrojů vody •poloha na evropském rozvodí: kvalita a množství vody nezávisí na sousedních zemích 	<ul style="list-style-type: none"> •vysoký podíl vodních zdrojů ohrožených znečištěním
<ul style="list-style-type: none"> •vysoká míra separace TDO 	<ul style="list-style-type: none"> •vysoká míra znečištění životního prostředí •vypouštění nečištěných nebo nedostatečně čištěných odpadních vod do vodotečí •nedostatečná míra recyklace odpadů •rozsáhlé plochy úložišť a skládek odpadů, zčásti nedostatečně zabezpečených
<ul style="list-style-type: none"> •vysoká rozmanitost přírodního prostředí a krajiny •velký podíl zvláště chráněných území přírody 	<ul style="list-style-type: none"> •velký podíl nefunkčních prvků systému ekologické stability
<ul style="list-style-type: none"> •optimální lesnatost •dobré podmínky pro zemědělství v nížinách 	<ul style="list-style-type: none"> •vysoká míra narušení půd a ekosystémů zemědělskou výrobou •velký úbytek zemědělské půdy novou výstavbou •ladem ležící půda v územích se zhoršenými podmínkami pro zemědělství •vysoký podíl lesních porostů ohrožených nebo poškozených znečištěním

Příklad analýzy SWOT pro fiktivní území (2)

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – SWOT

<ul style="list-style-type: none"> • hustá železniční síť 	<ul style="list-style-type: none"> • vysoká koncentrace dopravy do prostoru hlavního města • zaostalá železniční infrastruktura, špatná kvalita dopravy po železnici • přetížené páteřní dálnice a hlavní silnice • problematické horské úseky silnic • nevhodné podmínky pro vodní dopravu
<ul style="list-style-type: none"> • vysoký stupeň pokrytí území sídel veřejnou vodovodní sítí • vysoký stupeň plynofikace • spolehlivě fungující energetická soustava 	<ul style="list-style-type: none"> • vysoký stupeň energetické závislosti na zahraničních zdrojích • neexistence lokality pro ukládání jaderného energetického odpadu • závislost velkých územních celků na jediném zdroji tepla z velkých tepláren
<ul style="list-style-type: none"> • vysoký podíl obyvatel žije v menších a středních městech • většinou dobrá dostupnost školských a zdravotnických zařízení • malý podíl chudých lidí • malá míra sociálního vyloučení 	<ul style="list-style-type: none"> • výskyt periferních území se špatnou dostupností vzdělání a nízkou průměrnou úrovní vzdělanosti • vznikající a rostoucí enklávy sociálního vyloučení zejména ve starých industriálních regionech
<ul style="list-style-type: none"> • rozmanitost rekreačních možností v přírodě 	<ul style="list-style-type: none"> • místa přetížená a devastovaná masovou rekreací a cestovním ruchem
<ul style="list-style-type: none"> • dobrá dostupnost regionálních center z většiny území 	<ul style="list-style-type: none"> • staré industriální regiony – rozsáhlá území transformace nekonkurenceschopných průmyslových odvětví • špatná prostupnost pohraničních hor • výskyt periferních území s nízkým stupněm rozvoje a vysokou nezaměstnaností
SW	

Příklad analýzy SWOT pro fiktivní území (3)

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – SWOT

O T	
	<ul style="list-style-type: none"> • tlak na další devastaci těžbou uhlí, aby se snížila energetická závislost země
<ul style="list-style-type: none"> • vzrůstající hodnota vody jako hlavního přírodního zdroje 	<ul style="list-style-type: none"> • riziko ohrožení vodních zdrojů terorismem
<ul style="list-style-type: none"> • nové technologie nezatažující životní prostředí 	
	<ul style="list-style-type: none"> • klimatické změny – povodně a sucha
<ul style="list-style-type: none"> • vzrůstající hodnota zemědělské půdy jako hlavního přírodního zdroje • zemědělská výroba s vysokou přidanou hodnotou • udržitelné formy lesního hospodářství respektující místní přírodní podmínky • růst poptávky pro ekologických zemědělských produktech • podpora EU pro rozvoj venkova 	<ul style="list-style-type: none"> • tlak na jednostranné zvyšování výnosů v zemědělství v případě světové potravinové krize
<ul style="list-style-type: none"> • podpora EU pro budování kvalitní dopravní infrastruktury (TEN-T) • internet – zlepšení přístupu k informacím a službám nemateriální povahy 	<ul style="list-style-type: none"> • ohrožení dopravních a technických infrastruktur (železnic, dálnic, plynovodů, horkovodů) teroristickými útoky • potřeba levné veřejné dopravy pro rostoucí počet chudých seniorů
<ul style="list-style-type: none"> • rostoucí poptávka po kvalitním obytném a pracovním prostředí • vysoká míra sociální soudržnosti obyvatel 	<ul style="list-style-type: none"> • ztráta sociální soudržnosti • zhoršení bezpečnostní situace → vznik a nárůst nebezpečných zón ve městech • potřeba dostupných služeb pro rostoucí podíl seniorů (při nízké kupní síle seniorů) • privatizace veřejných prostorů, jejich uzavírání vůči „nežádoucím vetřelcům“
<ul style="list-style-type: none"> • přesun části poptávky po rekreaci směrem k „měkkým“ formám (cykloturistika, wellness, ekoturistika, agroturistika) 	<ul style="list-style-type: none"> • pokles cestovního ruchu v důsledku energetické krize, terorismu či obav z infekcí
<ul style="list-style-type: none"> • těsná blízkost evropského jádra prosperity (tzv. Pentagon Londýn – Paříž – Milán – Mnichov – Hamburk) 	<ul style="list-style-type: none"> • růst cen energií → zhoršená dostupnost pracovišť, vzdělání a služeb pro obyvatele venkova

VYHODNOCENÍ VYVÁŽENOSTI PILÍŘŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

- **využití výstupů analýz SWOT**
- **možnost využití kvantitativních indikátorů**
- **zjištění disparit (nevyvážeností) udržitelného rozvoje území**

Využití sledovaných jevů ÚAP jako dat pro rozbor udržitelného rozvoje

rozbor udržitelného rozvoje se neopírá o pevné normativy
→ vždy porovnává – je relativní

sledování a porovnávání (*monitoring*)
vývoje jednoho místa (obce, ORP,
kraje) v čase

- vyžaduje delší časovou řadu údajů
→ lze standardně používat až po delší době sledování

srovnávání (*benchmarking*) různých
míst (obcí, ORP, krajů)

- nutno porovnávat srovnatelná území
→ je potřeba srovnatelných údajů za různá území

kvalitativní (SWOT
analýza)

- ano / ne
- „dobře“ / „špatně“

kvantitativní
(indikátory)

- kolik?
- lze popsat míru změny

Sloučení výstupů tematických analýz SWOT do skupin podle pilířů udržitelného rozvoje území

**SWOT → vyhodnocení vyváženosti
vztahu územních podmínek**

příznivé životní prostředí (environmentální pilíř)	soudržnost společenství obyvatel území (sociální pilíř)	hospodářský rozvoj území (ekonomický pilíř)
<p>Horninové prostředí a geologie Vodní režim Hygiena životního prostředí Ochrana přírody a krajiny Zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkcí lesa</p>	<p>Veřejná dopravní a technická infrastruktura Socio-demografické podmínky Bydlení Rekreace</p>	<p>Hospodářské podmínky <i>a rovněž relevantní údaje z témat</i> Veřejná dopravní a technická infrastruktura Bydlení Rekreace</p>

Hodnocení významnosti prvků analýz SWOT

- vychází z podmínek předmětného území
- v tomto kontextu sleduje tři základní okruhy pro zařazení do kategorií významnosti:

Absolutní významnost

- míra četnosti výskytu
- intenzita
- rozsah či dopad jevu, faktoru či trendu

vyjadřuje

- jak velké území je zasaženo či dotčeno
- jak častý výskyt jevu byl v území zaznamenán
- jaký podíl obyvatel území je jevem dotčen apod.

V případě geografických dat se může jednat především o kvantifikované vyhodnocení podílu jevů na celkové ploše území podle topologického tvaru sledovaného jevu .

U negeografických jevů nebo jevů, pro něž nejsou geografický tvar a velikost pro hodnocení významné (například objekt civilní ochrany nebo jaderné zařízení), je absolutní významnost výsledkem expertizy odborných a místních expertů.

Relativní významnost

- porovnání území s jiným srovnatelným nebo srovnávacím územím

porovnává

- podíl či dopad / význam jevu nebo
- dynamiku jeho změny (u příležitostí a hrozeb)

v řešeném území

s jiným územím

- průměr ČR
- území celého kraje (v případě UAP-O)
- obdobné území (například v případě UAP-O s ORP s obdobnými charakteristikami, jako je poloha vůči rozvojovým oblastem, rozvojovým osám a specifickým oblastem).

nutno mít srovnatelná data o témž jevu za srovnávací území

Dynamika nebo velikost změny = porovnání stavu

- s předchozím stavem / předchozími stavy téhož území

významné, pokud

- vykazují prudký vývoj
- veliká absolutní změna
- veliká relativní velikost změny

nutno mít srovnatelná a kompatibilní data o předchozích stavech (z předchozího porovnání nebo úplné aktualizace UAP)

Příklad kvantifikovatelných indikátorů pro rozbor udržitelného rozvoje území

**Zjištění a vyhodnocení udržitelného
rozvoje území – indikátory**

	indikátor	soc	ekol	ekon
111	Míra plánovaného růstu zastavěného území		N	
112	Míra naplnění zastavitelných ploch			P
113	Míra recyklace zastavěných pozemků		P	P
211	Koeficient ekologické stability (KES)		P	
213	Ekologická fragmentace nezastavěného území liniovými stavbami		N	
311	Bilanční rovnováha mezi populační a pracovištní velikostí	P		P
413	Diverzita nového bydlení	P		
421	Podíl obyvatel v sídlech v dostupnosti zařízení předškolní výchovy	P		
422	Podíl obyvatel v sídlech v dostupnosti základních škol	P		
423	Podíl zastavitelných ploch pro bydlení v dostupnosti zařízení předškolní výchovy	P		
424	Podíl zastavitelných ploch pro bydlení v dostupnosti základních škol	P		
425	Dostupnost veřejných prostranství plnících funkci veřejné zeleně ze zastavitelných ploch pro bydlení	P		
511	Podíl zastavitelných ploch pro bydlení v záplavovém území	N		N
512	Podíl zastavitelných ploch v záplavovém území			N

P = pozitivní hodnocení

N = negativní hodnocení

Udržitelná úroveň čerpání přírodních zdrojů včetně území a energie

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

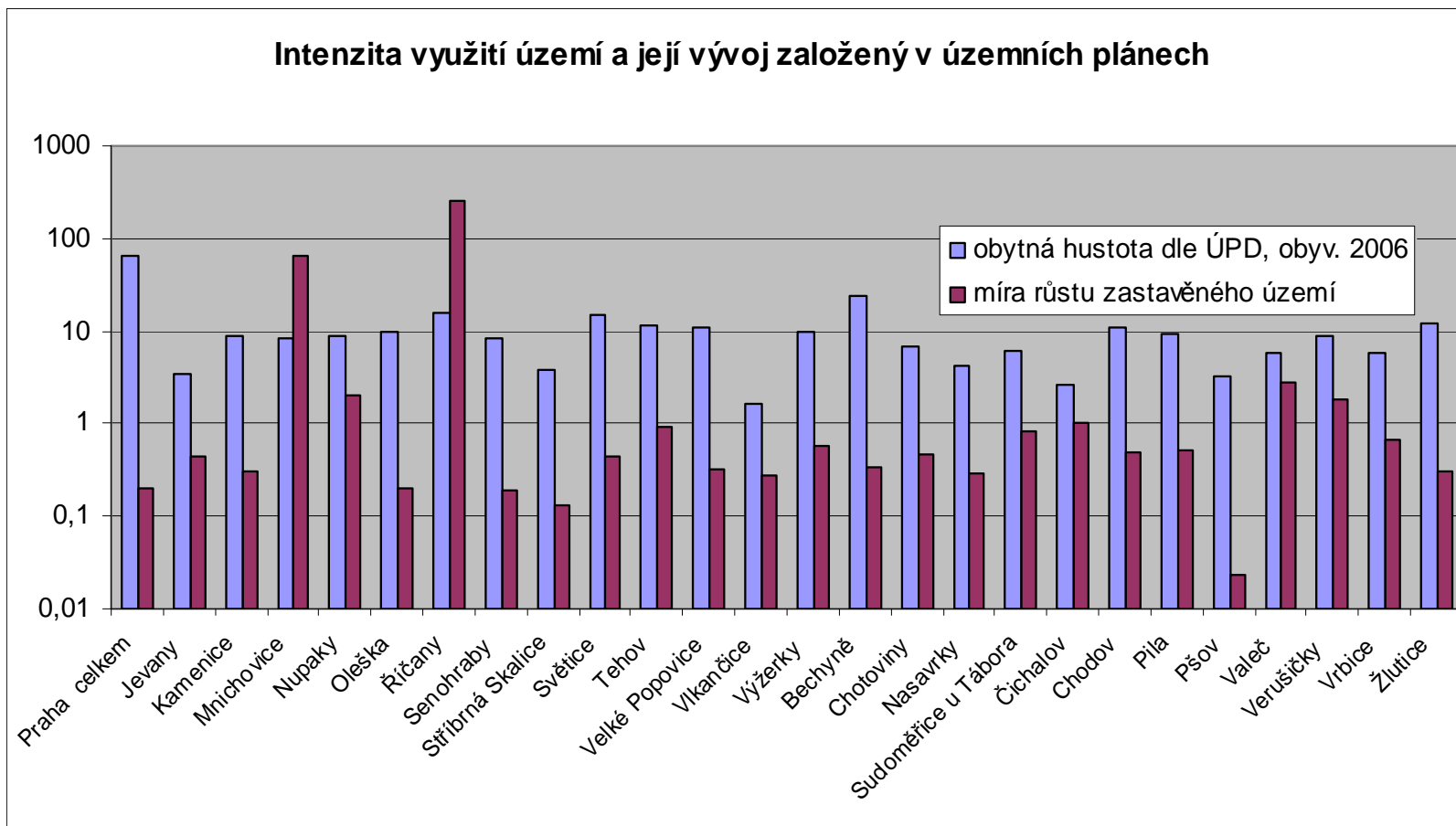
111 Míra plánovaného růstu zastavěného území

- významný pro ekologickou a ekonomickou udržitelnost rozvoje
- velká míra růstu zastavěného území signalizuje možné disparity v dostupnosti veřejných infrastruktur → zhoršení v sociálním pilíři udržitelného rozvoje

$$\frac{ÚAP(A117)}{ÚAP(A001)}$$

$$\frac{ÚAP(A001)}{ÚAP(A001)}$$

$ÚAP(A001)$ je zastavěné území, $ÚAP(A117)$ je zastavitelná plocha

Udržitelná úroveň čerpání přírodních zdrojů včetně území a energie

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

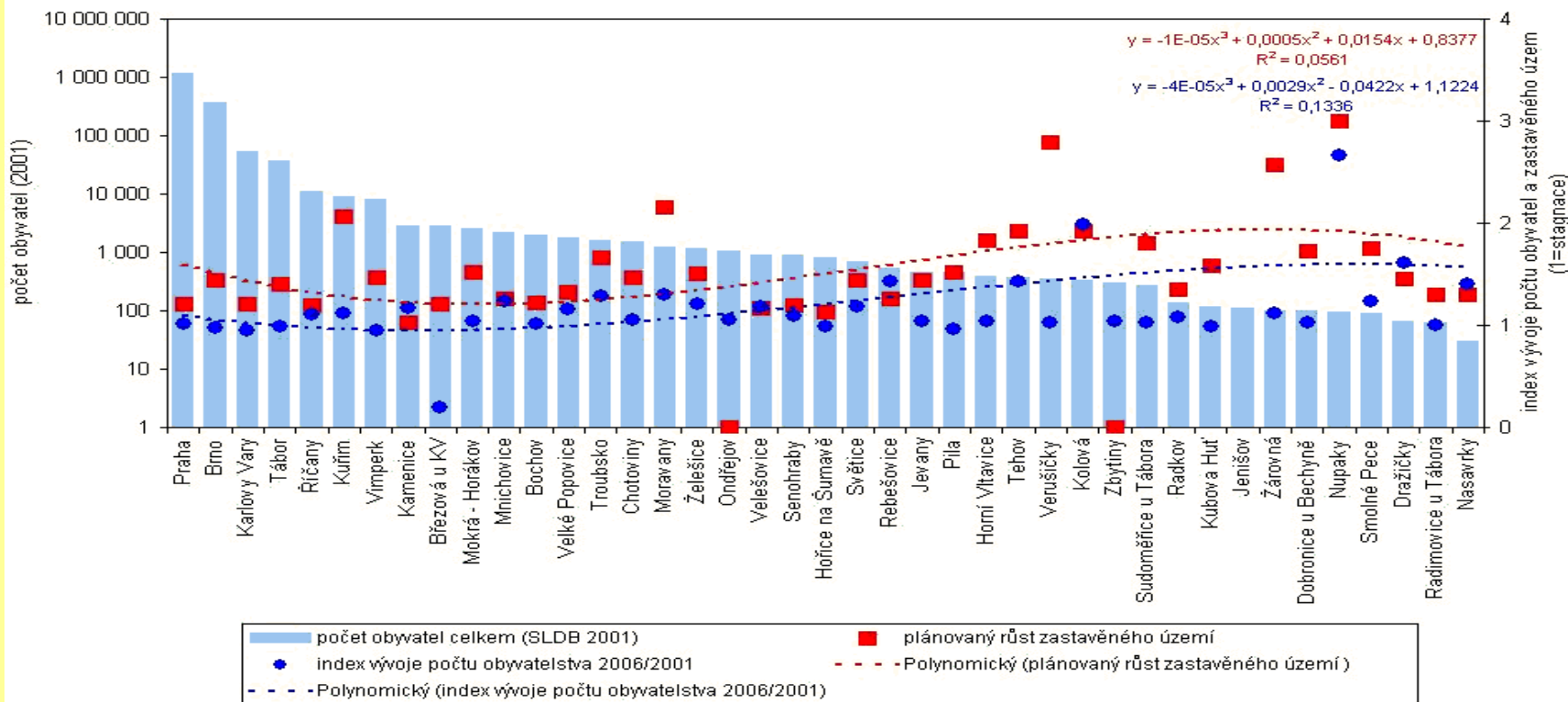
112 Míra naplnění zastavitelných ploch

- významný pro ekologickou a ekonomickou udržitelnost rozvoje
- malá míra naplňování zastavitelných ploch může být podnětem pro přezkoumání jejich celkového rozsahu popřípadě pro etapizaci jejich otevírání pro zástavbu, aby se předešlo neefektivnímu využívání zastavěného území
- velká míra vyčerpání zastavitelných ploch může být podnětem pro změnu územního plánu spočívající ve vymezení nových zastavitelných ploch nebo ploch přestavby, včetně event. posílení infrastruktur

pl.skut.zastav.pozemků

ÚAP(A117)

Počet obyvatel a trendy růstu obcí ve FUA

Udržitelná úroveň čerpání přírodních zdrojů včetně území a energie

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

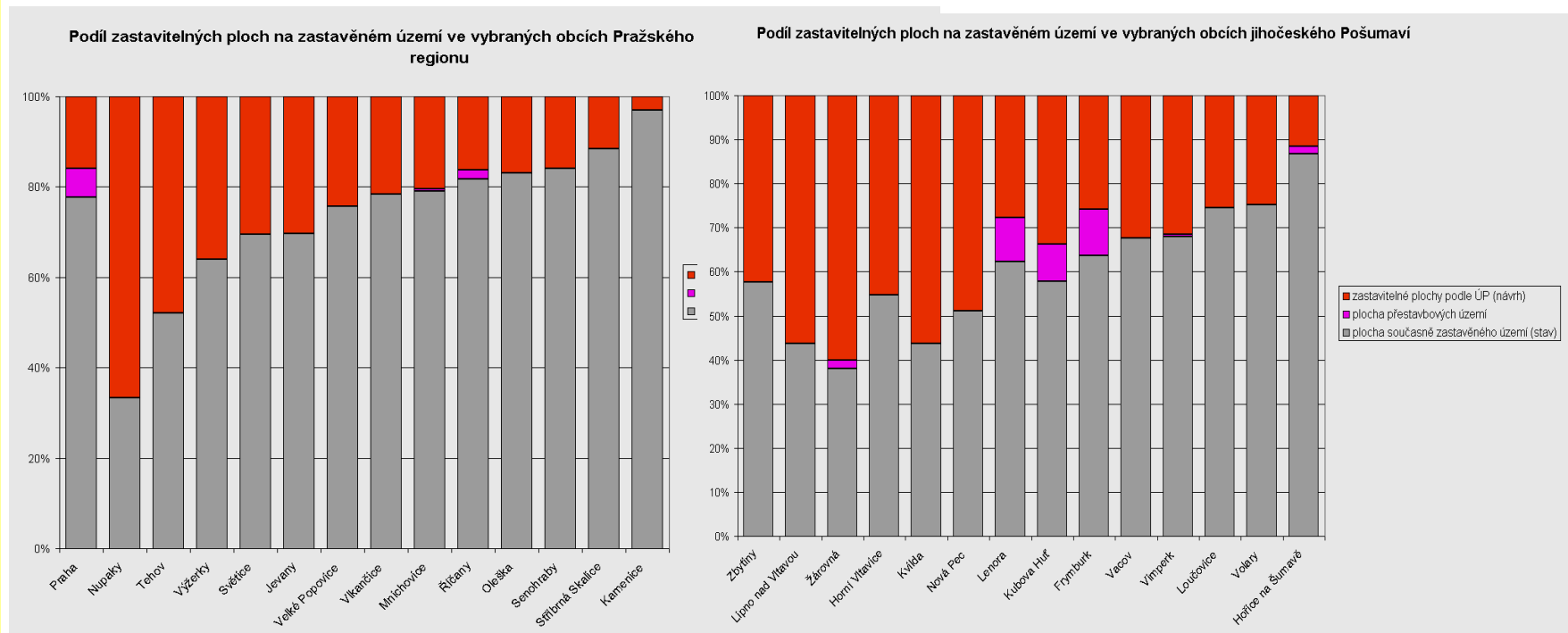
113 Míra recyklace zastavěných pozemků

- PÚR 2008, čl. 19: Vytvářet předpoklady pro nové využívání opuštěných areálů a ploch (tzv. brownfields průmyslového, zemědělského, vojenského a jiného původu) s ohledem na požadavek hospodárně využívat zastavěné území a zajistit ochranu nezastavěného území.
- významný pro ekologickou a ekonomickou udržitelnost rozvoje
- extenzivní růst zastavěného území s nedostatečným využíváním stávajících zastavěných ploch zhoršuje prostorovou ekonomiku nárůstem jednotkových nákladů na výstavbu a provozování veřejných infrastruktur na uživatele; může docházet ke snížení prostorové dostupnosti občanského vybavení

$$\dot{U}AP(A004)$$

$$\frac{\dot{U}AP(A004)}{[\dot{U}AP(A004) + \dot{U}AP(A117)]}$$

- podíl plochy k obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území podle sledovaného prvku $\dot{U}AP$ A004 a celkové velikosti zastavěného území a zastavitelných ploch $\dot{U}AP$ A004 + $\dot{U}AP$ A117

Stabilita / dynamická rovnováha ekologických systémů

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

211 Koeficient ekologické stability (KES)

- schopnost krajiny samovolnými vnitřními mechanismy vyrovnávat rušivé vlivy vnějších faktorů bez trvalého narušení přírodních mechanismů
- poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních prvků ve zkoumaném území
- čím vyšší je hodnota KES ve zkoumaném území, tím silnější lze předpokládat ekologický pilíř v tomto území

$$KES = LP + VP + TTP + Pa + Mo + Sa + Vi / OP + AP + Ch =$$

= stabilní ekosystémy / nestabilní ekosystémy

- stabilní ekosystémy: LP – lesní půda, VP – vodní plochy a toky, TTP – trvalý travní porost, Pa – pastviny, Mo – mokřady, Sa – sady, Vi – vinice.
- nestabilní ekosystémy: OP – orná půda, AP – antropogenizované plochy, Ch - chmelnice

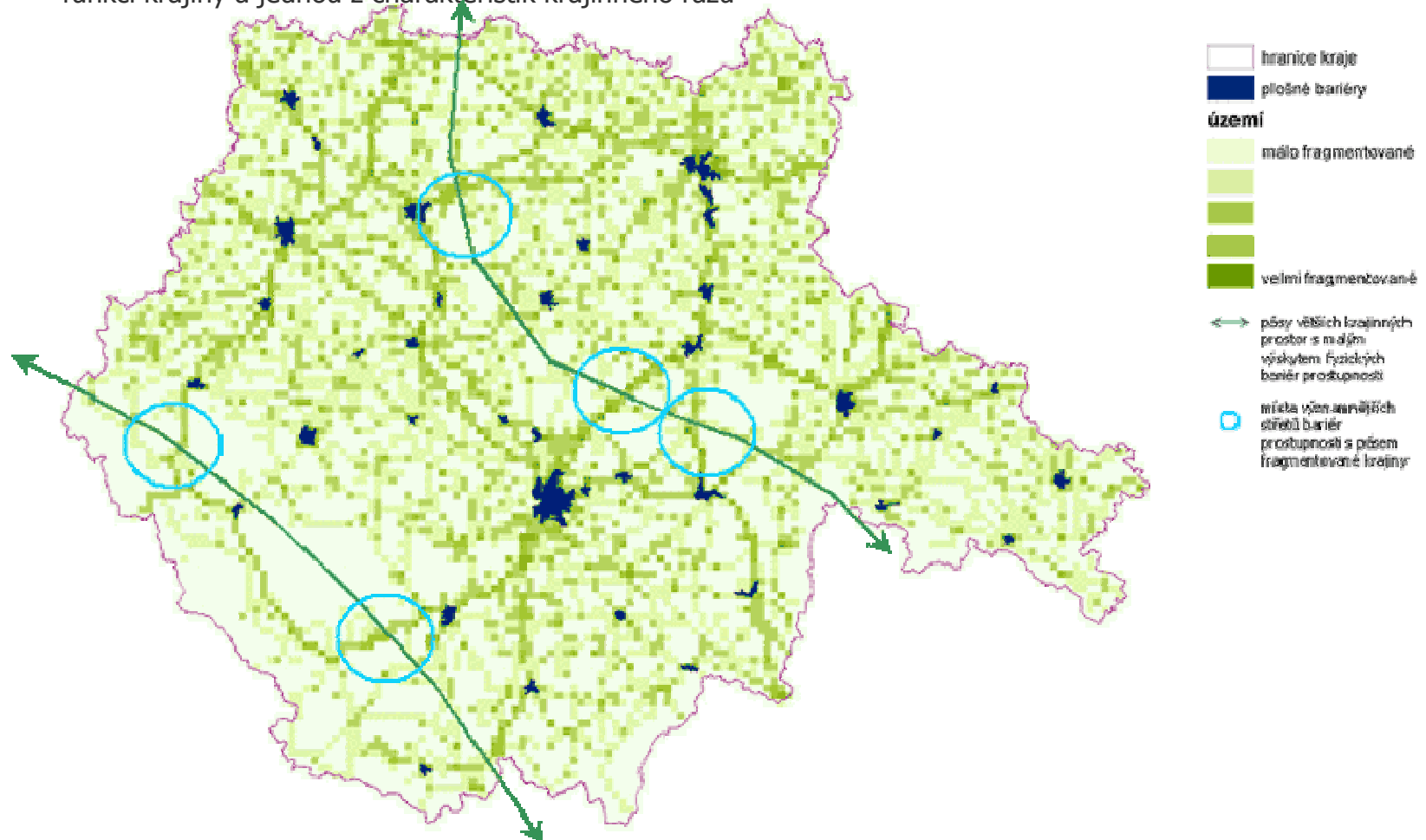
KES	hodnocení ekologické stability
< 0,1	území s maximálním narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být trvale nahrazovány technickými zásahy
0,1 – 0,3	území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy
0,3 – 1,0	území intenzivně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, oslabení autoregulačních pochodů v ekosystémech způsobuje jejich značnou ekologickou labilitu a vyžaduje vysoké vklady dodatkové energie
1,0 – 3,0	vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami, důsledkem je i nižší potřeba energeticko-materiálových vkladů
3,0 +	přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur s nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem

Stabilita / dynamická rovnováha ekologických systémů

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

213 Ekologická fragmentace nezastavěného území některými liniovými stavbami

- syntetický ukazatel, který vyjadřuje míru rozčlenění území člověkem vytvořenými dělicími prvky, především liniovými stavbami dopravní infrastruktury a zástavbou
- výskyt bariér v území má dopad primárně ekologický, jakožto překážka pro migraci druhů a zároveň sociálně-ekonomický, neboť je odrazem míry ekonomického využívání krajiny, limitem pro aktivity spojené s rekreační funkcí krajiny a jednou z charakteristik krajinného rázu

Udržitelná forma a udržitelná míra ekonomického rozvoje

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

311 Bilanční rovnováha mezi populační a pracovištní velikostí

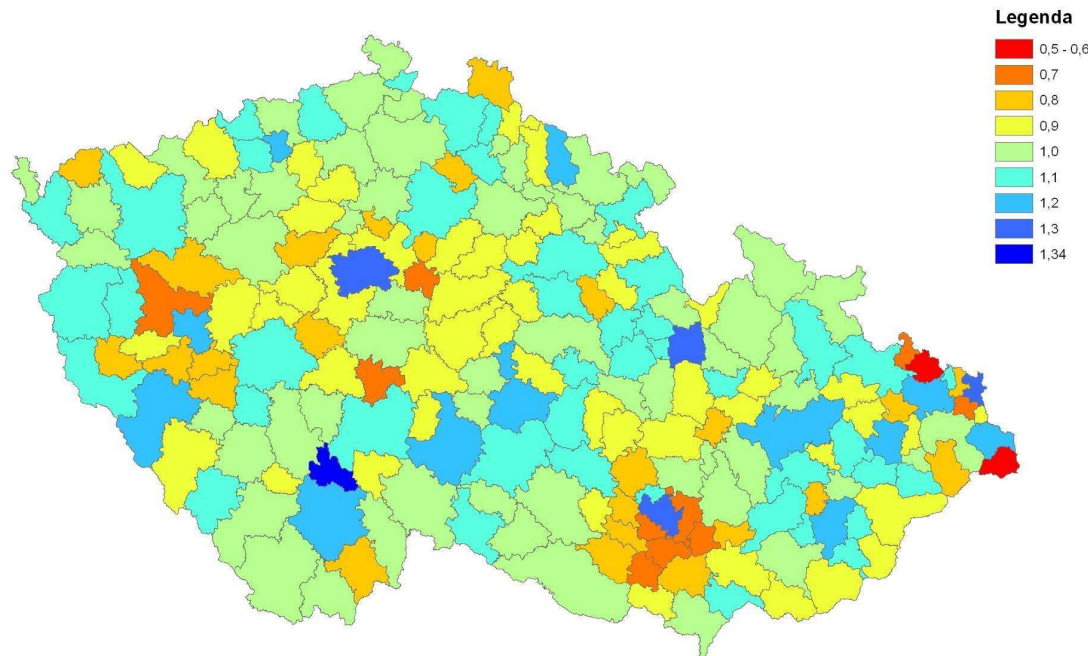
- vyváženost sídelní a pracovištní funkce – vyjadřuje kvantitativní soběstačnost lokálního pracovištního trhu
- pokud vykazuje sledované území, jež tvoří z hlediska pracovních příležitostí funkční celek, disparitu mezi kapacitou sídelní a pracovištní funkce, území trpí nadměrnou nezaměstnaností a oslabuje se sídelní funkce dálkovou vyjížděnkou za práci
- v případě převýšení pracovištní funkce je území zatěžováno tlakem na další ubytovací zařízení, roste dopravní zátěž a může se snižovat konkurenceschopnost místních podniků nedostatkem pracovní síly
- podíl počtu (obsazených) pracovních příležitostí a počtu ekonomicky aktivních obyvatel

PP

EAO

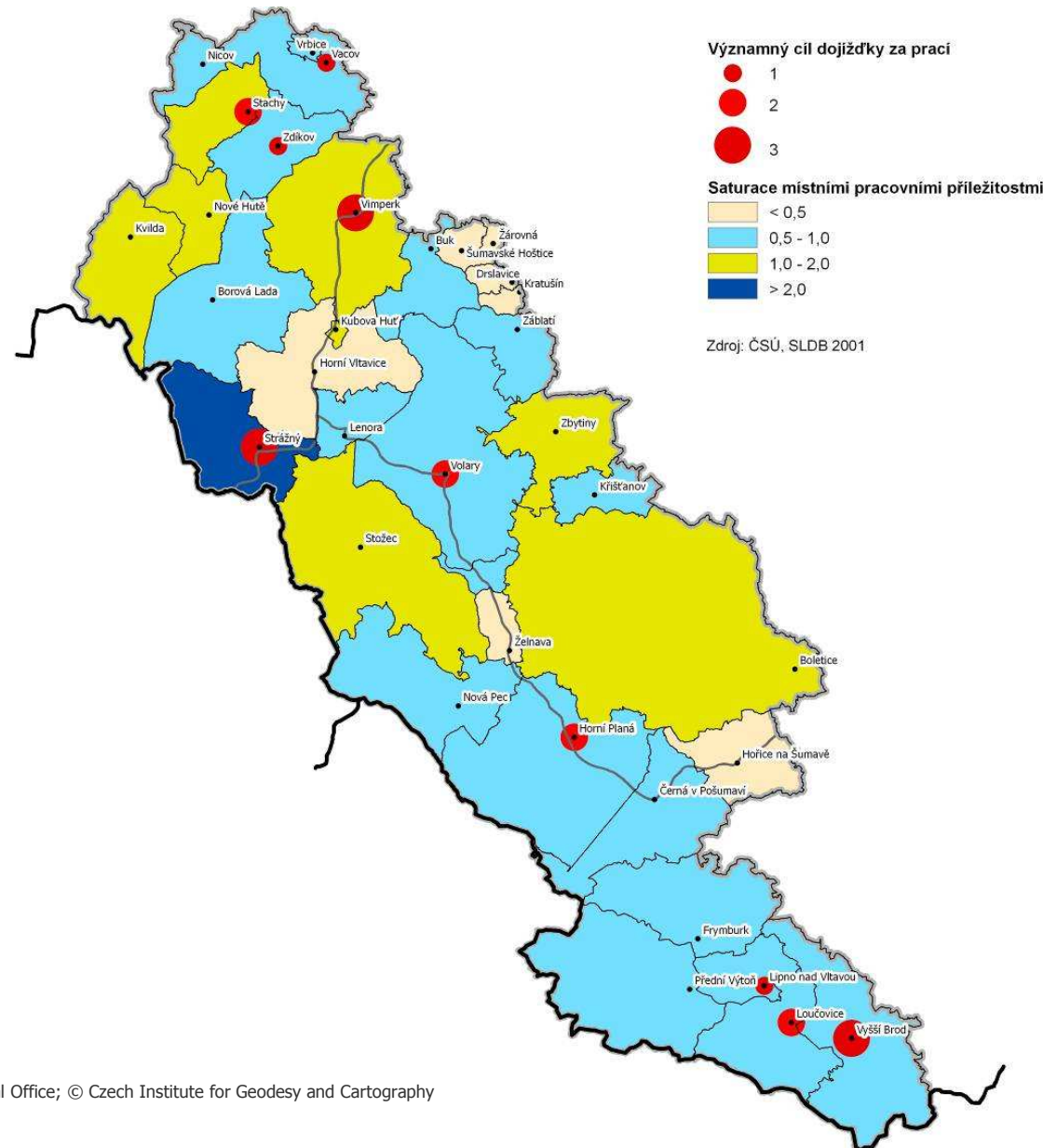
PP - počet (obsazených) pracovních příležitostí vypočtený ze SLDB pomocí analýzy dojížděky za práci mezi obcemi; zjišťuje se jako rozdíl mezi EAO bydlícími v obci minus EAO vyjíždějící plus EAO dojíždějící

EAO - počet ekonomicky aktivních obyvatel

Udržitelná forma a udržitelná míra ekonomického rozvoje

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

© Jihočeský kraj
Source data © Czech Statistical Office; © Czech Institute for Geodesy and Cartography

Soudržnost mezi sociálními skupinami a regiony + dostupnost infrastruktur

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

421 Podíl obyvatel v sídlech v dostupnosti zařízení předškolní výchovy

422 Podíl obyvatel v sídlech v dostupnosti základních škol

- existence zařízení předškolní výchovy a základních škol v místě je významným faktorem pro průběžnou regeneraci obytné funkce zejména na venkově
- zánik místní mateřské školky anebo základní školy předznamenává odchod především mladých rodin, které mají nebo plánují mít děti

$$\frac{\text{obyv}(M\check{S})}{\text{obyv}}$$

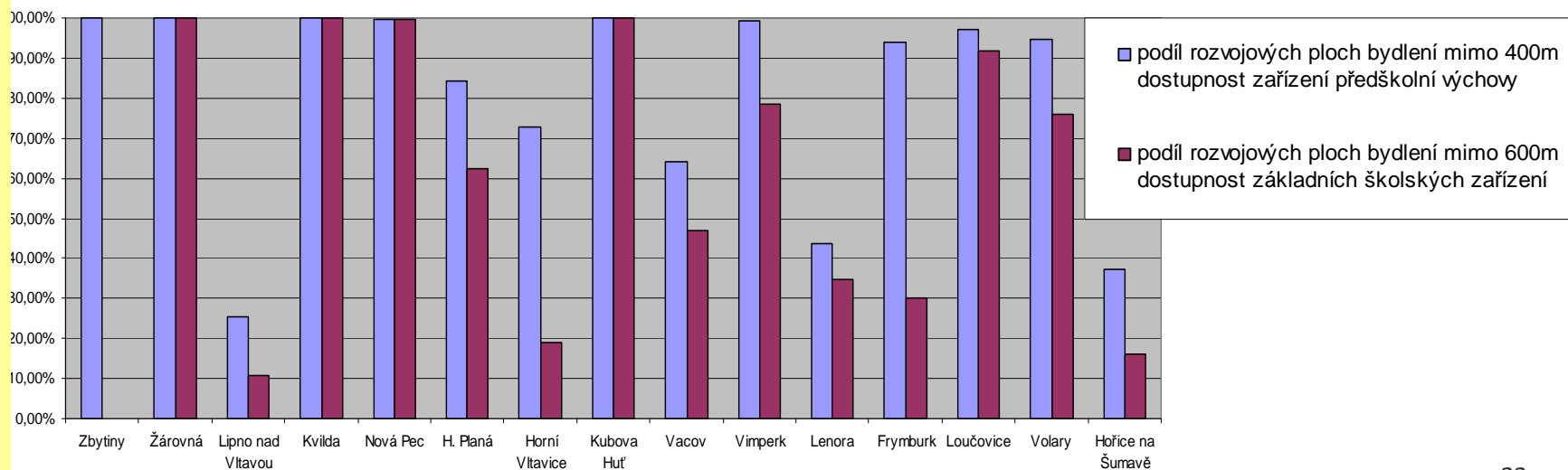
$$\frac{\text{obyv}(Z\check{S})}{\text{obyv}}$$

obyv - počet obyvatel v obci

obyv(MŠ) - počet obyvatel v katastrálním území s mateřskou školou

obyv(ZŠ) - počet obyvatel v katastrálním území se základní školou alespoň s 1.-5. ročníkem

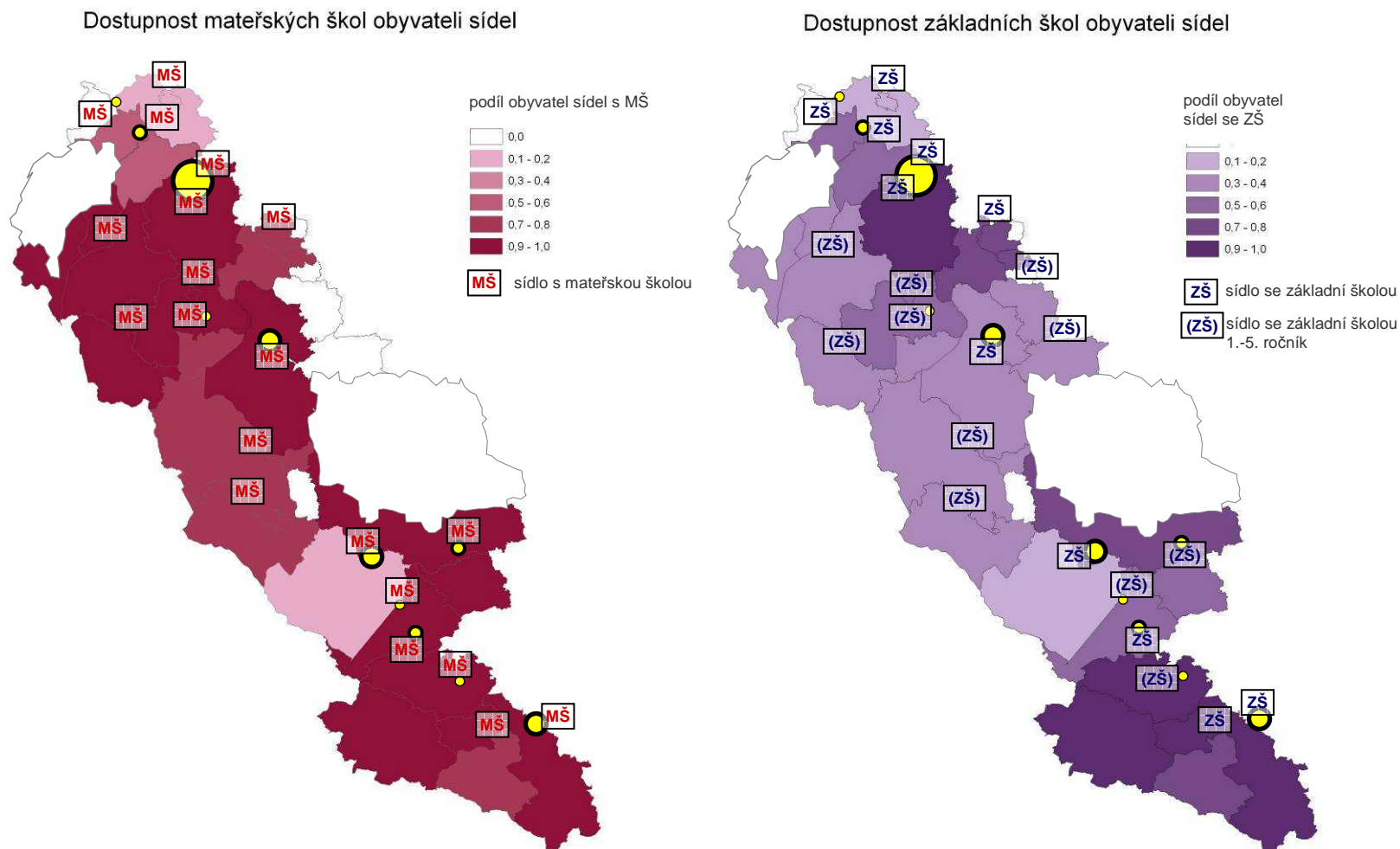
Podíl rozvojových ploch bydlení mimo dostupnost základních školských zařízení - Jč Šumava

Soudržnost mezi sociálními skupinami a regiony + dostupnost infrastruktur

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

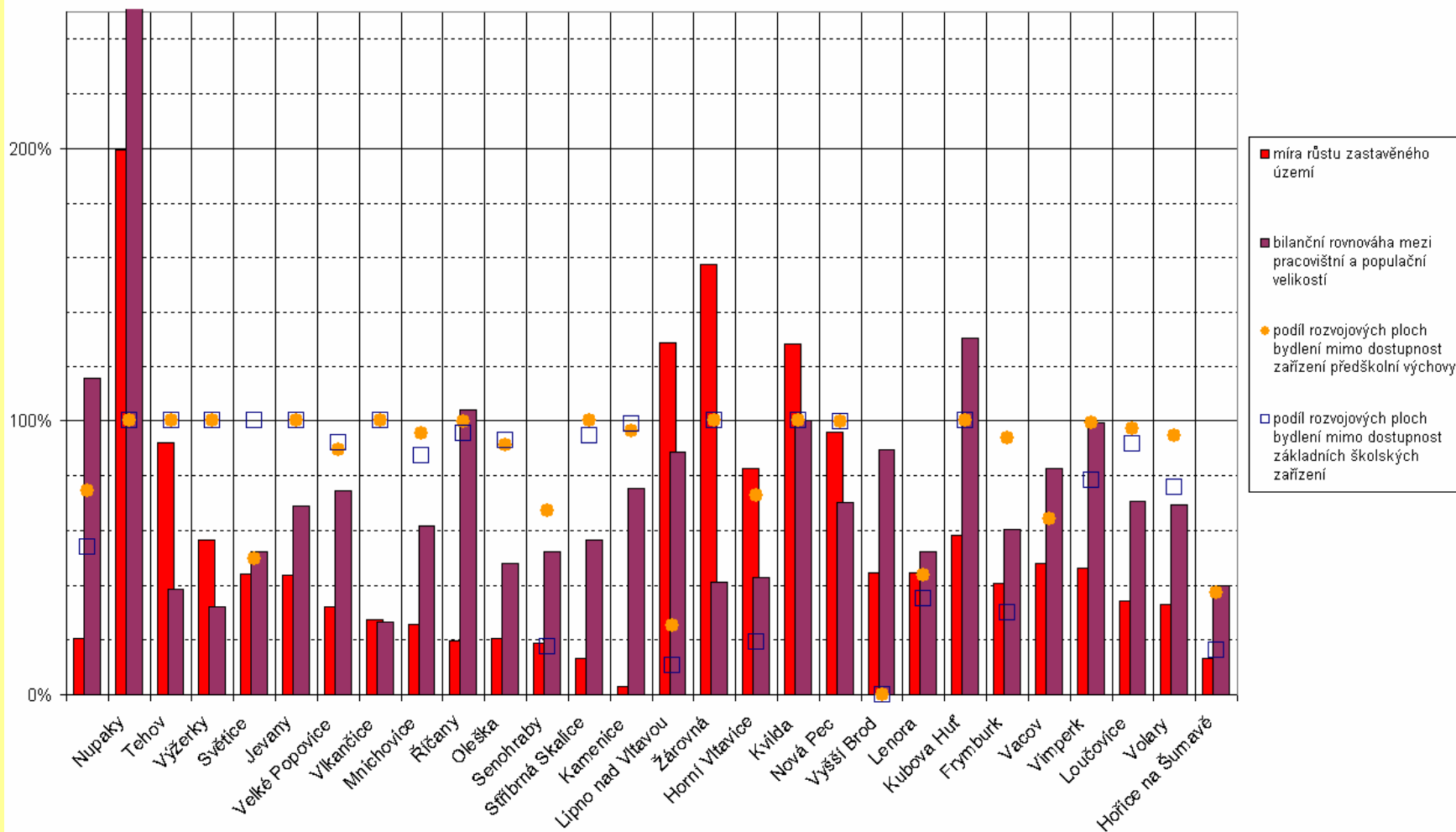

ÚS Šumava – pořizovatel Jč kraj 2009

Role územního plánování v dosahování sociální soudržnosti a dostupnosti infrastruktur

Zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území – indikátory

Plánovaný růst zastavěného území obcí, jejich funkční vyváženost a vybavení veřejnými infrastrukturami

423 Podíl zastavitelných ploch pro bydlení v dostupnosti zařízení předškolní výchovy

424 Podíl zastavitelných ploch pro bydlení v dostupnosti základních škol

- dostatečné prostorové pokrytí zastavitelných ploch pro bydlení občanským vybavením je významným faktorem udržitelného rozvoje území
- přijatelná vzdálenost mezi předškolním/šolským zařízením a bydlištěm (ideálně jeho pěší dostupnost) je důležitou součástí kvality bydlení pro rodinu s dětmi (před)školního věku

425 Dostupnost veřejných prostranství plnících funkci veřejné zeleně ze zastavitelných ploch pro bydlení

- dostupnost veřejné zeleně je jedním z atributů kvalitního bydlení
- urbanizovaná území se špatnou dostupností veřejné zeleně se stávají méně atraktivními pro bydlení
- sousedství nebo výhled do parku či do jiného zeleného veřejného prostranství výrazně zvyšuje atraktivitu, a tedy i cenu bydlení

511 Podíl zastavitelných ploch pro bydlení v záplavovém území

512 Podíl zastavitelných ploch v záplavovém území

PÚR 2008, čl. 28: Vymezovat zastavitelné plochy v záplavových územích a umisťovat do nich veřejnou infrastrukturu, financovanou z veřejných prostředků, jen ve zcela výjimečných a zvláště odůvodněných případech. Vymezovat a chránit zastavitelné plochy pro přemístění zástavby z území s vysokou mírou rizika vzniku povodňových škod.

Výběr klíčových faktorů

Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek

SWOT

výběr nejvýznamnějších prvků z analýz

- silné a slabé stránky → stav
- příležitosti a hrozby → trendy

indikátory

výrazné odchylky

- v porovnání se srovnatelným územím (hodnocení stavu)
- v porovnání s minulým stavem (hodnocení změn)

klíčové faktory

pro jednotlivé pilíře udržitelného rozvoje

- sociální
- environmentální
- ekonomický

Identifikace nevyváženosti = disparit mezi pilíři udržitelného rozvoje

Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek

- současný stav / vztah mezi jevy nebo pilíři udržitelného rozvoje je nevyvážený
nebo
- trend změny směřuje k nevyváženosti / disparitě

v rozporu s udržitelným rozvojem jsou stavy / změny, které

- prohlubují disparity nebo je vytvářejí
- přesahují svým (územním) rozsahem schopnost prostředí kompenzovat disparitu

všechny informace je třeba posuzovat v kontextu území a vzhledem k charakteru sledovaného jevu

Doporučení pro vyhodnocení vyváženosti

vyslovení výroku o vztahu pilířů

- explicitně uvádět nejslabší a nejsilnější pilíř a faktory, které zásadním způsobem ovlivňují „sílu“ (robustnost) jednotlivých pilířů udržitelného rozvoje
- konstatovat nejvýznamnější disparity ve vztahu pilířů udržitelného rozvoje
- zabývat se důsledky realizace známých záměrů pro vyváženost pilířů udržitelného rozvoje

Příklad identifikace klíčových faktorů a z nich vycházejících požadavků na řešení v ÚPD

Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek

klíčový faktor	problém k řešení nástroji územního plánování
<ul style="list-style-type: none"> • hospodaření s nerostným bohatstvím 	<ul style="list-style-type: none"> • ochrana a uvážlivá těžba nerostného bohatství
<ul style="list-style-type: none"> • hospodaření s vodou • riziko ohrožení vodních zdrojů terorismem 	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšená ochrana a kontrola vodních zdrojů a zásobovacích soustav • ochrana potenciálně využitelných vodních zdrojů
<ul style="list-style-type: none"> • nové technologie nezatěžující životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> • důsledné čištění odpadních vod
<ul style="list-style-type: none"> • klimatické změny – povodně a sucha 	<ul style="list-style-type: none"> • aktivní protipovodňová prevence zpomalováním odtoku vody zejména v horních částech povodí
<ul style="list-style-type: none"> • hospodaření s půdou • využití programů EU pro rozvoj venkova • potravinová soběstačnost 	<ul style="list-style-type: none"> • důsledná ochrana půdního fondu, minimalizace záborů, preference přestaveb před výstavbou na zelené louce • účinná preventivní opatření proti vodní a větrné erozi – zeleň v krajině, členění lánů, větrolamy
<ul style="list-style-type: none"> • využití podpory EU pro budování kvalitní dopravní infrastruktury (TEN-T) • kvalita a dostupnost veřejné dopravy • robustnost a odolnost systémů dopravní a technické infrastruktury • informační a komunikační technologie 	<ul style="list-style-type: none"> • preference hromadné dopravy • rozvoj zejména kolejové dopravy • důsledná koordinace rozvoje dopravy a územního rozvoje v městských regionech • robustnost a vzájemná zastupitelnost energetických a vodních zdrojů a propojení zásobovacích soustav • koordinace a propojení energetických soustav se zahraničím
<ul style="list-style-type: none"> • demografické stárnutí populace • ohrožení sociální soudržnosti obyvatel • kvalita obytného a pracovního prostředí • vývoj bezpečnostní situace ve městech 	<ul style="list-style-type: none"> • zajištění lokalit pro bydlení, péči a služby pro seniory • vytváření kontrolovatelných, bezpečných veřejných prostranství ve městech
<ul style="list-style-type: none"> • změny cestovního ruchu v důsledku energetické krize, terorismu či obav z infekcí 	<ul style="list-style-type: none"> • specializace v cestovním ruchu, využívání místních a regionálních specifíků, propojení do regionálních systémů
<ul style="list-style-type: none"> • růst cen energií • energetická závislost 	<ul style="list-style-type: none"> • růst cen energií → zhoršená dostupnost pracovišť, vzdělání a služeb pro obyvatele venkova • důsledná koordinace a regulace rozvoje v zázemí velkých center, všestranná podpora kompaktní formy rozvoje měst

FORMULACE PROBLÉMŮ K ŘEŠENÍ V ÚPD

- „tvrdé“ problémy spočívající v porušení platných předpisů anebo technických norem (závady, vzájemné střety záměrů na provedení změn v území a střety těchto záměrů s limity využití území, ohrožení území například povodněmi a jinými rizikovými přírodními jevy)
- „měkké“ problémy vyplývající z rozboru udržitelného rozvoje území

Výběr problémů k řešení z hodnocení udržitelného rozvoje

Problémy k řešení v ÚPD

trend \ stav	trend			
	pozitivní	setrvalý	negativní	rozporný
velmi dobrý	● → ↗	● →	● ↘	● → ↘ ↗
dobrý	● → ↗	● →	● ↘	● → ↘ ↗
průměrný	● → ↗	● →	● ↘	● → ↘ ↗
slabý	● → ↗	● →	● ↘	● → ↘ ↗
rozporný	● → ↗ ● → ↗ ● → ↗ ● → ↗	● → ● → ● → ○ →	○ ↘ ○ ↘ ○ ↘ ○ ↘	○ → ↘ ↗ ○ → ↘ ↗ ○ → ↘ ↗ ○ → ↘ ↗

zelená = zpravidla nevyžaduje zařazení do problémů k řešení

červená = uvážit, zda a jak je třeba na tyto jevy a trendy reagovat při formulaci problémů k řešení v ÚPD

Výběr problémů k řešení a jejich další využití

Problémy k řešení v ÚPD

- urbanistické, dopravní a hygienické závady, vzájemné střety záměrů na provedení změn v území a střety těchto záměrů s limity využití území, ohrožení území například povodněmi a jinými rizikovými přírodními jevy
- explicitní závěry z posouzení vyváženosti – disparity

problémy k řešení v ÚPD

- politické rozvojové priority
(*Rada obcí*)

zadání ÚPD

Aktualizace problémů k řešení

Problémy k řešení v ÚPD

při úplné aktualizaci ÚAP

- vychází se z problémů, které byly identifikovány v předchozím pořízení ÚAP nebo v předchozích aktualizacích
- tyto problémy se porovnávají s problémy, které byly identifikovány v probíhající úplné aktualizaci

možné typy / okruhy problémů:

- problémy, které již byly vyřešeny v období uplynulém od pořízení ÚAP respektive jejich předchozí úplné aktualizace (například dopravní závady odstraněné již realizovaným novým dopravním řešením)
- problémy, které jsou úspěšně řešeny (vzhledem k dvouleté periodicitě úplných aktualizací bude většina dlouhodobých problémů patřit do této kategorie)
- problémy, které přetrvávají / zatím nejsou řešeny
- nové problémy

děkuji za pozornost

maier@fa.cvut.cz